

Representantforslag nr. 134

(2007–2008)

fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Torbjørn Andersen, Tord Lien og Kåre Fostervold

Dokument nr. 8:134 (2007–2008)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Torbjørn Andersen, Tord Lien og Kåre Fostervold om helhetlig vannkraftsatsing

Til Stortinget

BAKGRUNN

Stabil og rimelig energiforsyning er grunnleggende for utviklingen av et moderne velstandssamfunn. Bruk av energi til transport, varme og elektriske apparater er svært viktig både for folk flest og for næringslivet og industrien. Et moderne samfunn kan ikke fungere stabilt uten bruk av, og sikker tilgang til, store mengder energi.

Norge er en energistormakt. Vi eksporterer nærmere 10 ganger mer olje, gass, kull og strøm enn vi bruker selv. Det er derfor et paradoks at man i Midt-Norge har stor risiko for å oppleve kraftkrise i løpet av få år. Hordaland, Rogaland og Østlandet kan oppleve lignende situasjoner de neste tiår dersom ingen grep tas.

Energi- og miljøutfordringer er ofte knyttet tett sammen. Utbygging av kraftproduksjon innebærer ofte inngrep i natur og miljø. Ofte er det inngrep uten store konsekvenser, andre ganger kan det være meget konfliktfylt. Hovedutfordringen ligger i å mobilisere bredden av privat og offentlig sektor til handling og samarbeid, samt bruke markeds mekanismer til å stimulere til best mulig bruk av ressursene.

Norsk energipolitikk har de siste årene vært preget av en misforstått føre-var-holdning. Man har trodd at den beste miljøløsningen i kraftsektoren har vært å ikke bygge ut ny kraftproduksjon. Resultatet er at man må importere betydelige mengder elektrisitet, basert blant annet på kull- og kjernekraft. I Midt-

Norge har staten (v/Statnett) brukt 2,3 mrd. kroner til å bygge to mobile gasskraftverk som kun skal tas i bruk i nødsituasjoner, fremfor for å sørge for utbygging av et fullskala gasskraftverk.

Inntil nylig er nesten 99 pst. av norsk strømproduksjon basert på vannkraft. Tallet vil endre seg når gasskraftverkene på Mongstad, Melkeøya og Kårstø settes i drift. Historisk har Norge vært selvforsynt med strøm, gjennom store investeringer i vannkraft. I et år med gjennomsnittlig nedbør ("normalår") har Norge hatt overproduksjon av strøm, med betydelig eksport til utlandet over mange tiår. Dette har endret seg de siste 10 årene.

Svekket kraftbalanse

Fra 1990-tallet har utbyggingen av ny kraft i stor grad stoppet opp, samtidig som strømforbruket har fortsatt å øke. Overskuddet er redusert til underskudd, selv om variasjonene er store på grunn av svingninger i nedbør. Kraftproduksjon i et normalår tilsvarer ca. 119 TWh, mens normalt forbruk beregnes å være 126 TWh. Underskuddet dekkes gjennom import av kraft fra andre land. I perioder med mye nedbør eksporterer Norge fortsatt kraft. Kraftproduksjonen har svingt fra 96 TWh (1996–1997) til 143 TWh (2000). Forbruket vil også svinge avhengig av strømpris. Ved høye strømpriser vil spesielt industrien redusere sitt strømforbruk ved å stenge ned produksjon eller bytte til olje.

Enkelte debattanter hevder at vi har mer enn nok strøm i Norge, og viser til gjennomsnittstall for de siste 5, 10 og 15 år. Dette er meningsløs tallmagi, fordi det overser de årlige svingningene. En slik tilnærming er dermed like relevant som å be folk kle seg basert på årlige gjennomsnittstemperaturer. Statistikken for de siste 30 år viser at Norge stadig oftere må importere strøm. I seks av de ti siste årene har Norge hatt netto import av strøm. I motsetning til hva folk

tror, eksporterte Norge 4 ganger mer strøm før 1991 enn etterpå (liberaliseringen av kraftmarkedet ble gjort i 1991).

Kraftbransjen har fremmet en rekke nye kraftprosjekt til myndighetene, men det er politikere som har sagt nei til mer kraftproduksjon. Statsminister Jens Stoltenberg er i høyeste grad ansvarlig for denne forverringen av situasjonen for vannkraft. I sin nyttårstale i 2001 sa han at "tiden for de store vannkraftprosjekt er forbi", og la med det et effektivt hinder for alle kraftprosjekter av betydning. Resultatet er at vannkraftprosjekt tilsvarende ca. 4 TWh er avslått de siste årene.

Forslagsstillerne mener myndighetene har et overordnet ansvar for forsyningssikkerheten av kraft. Dette ansvaret må tas på alvor, og det fordrer en grundig gjennomgang av det kraftpotensialet som finnes i Norge. I tillegg er det viktig at man også ser på potensialet for energieffektivisering, slik som tidligere representantforslag i Stortinget har tatt opp.

Stort vannkraftpotensial

Forslagsstillerne mener miljøtilpasset utbygging av både vannkraft og småkraft er god energipolitikk og god miljøpolitikk. Representanter fra Fremskrittspartiet har flere ganger fremmet forslag om å sikre mer utbygging av samfunnsøkonomisk lønnsomme og miljøtilpassede vassdragsprosjekter. I disse CO₂-tider er det oppsiktsvekkende at Regjeringen ikke har et større ønske om å utnytte potensialet som fortsatt finnes i vannkraft i Norge, da vannkraft er totalt CO₂-fri.

I en tid hvor mange politikere konkurrerer om å utvikle nye kompetansesentre innen energiteknologi, må man ikke glemme vannkraften, hvor Norge har alle forutsetninger for å være ledende. Kraftbransjen har anslått potensialet i ny vannkraft til flere titalls TWh, inkludert småkraftverk, nye prosjekter og oppussing/oppgradering av eksisterende anlegg. Forslagsstillerne vil med dette representantforslaget ta initiativ til at det utarbeides en omfattende og grundig stortingsmelding om en satsing på vannkraften i Norge.

En slik melding bør inneholde vurderinger av potensialet for ny vannkraftutbygging samt opprusting og utvidelse av eksisterende anlegg. Forslagsstillerne mener man bør ta en gjennomgang av konsesjonsbehandlingen av store og små vannkraftprosjekt, med sikte på forenklinger og økt lokal saksbehandling av små-/mini-/mikrokraftverk. Man bør videre se på verneplanen for vassdrag og gjøre en vurdering om ny vannkraftteknologi tilsier at enkelte vassdrag kan få en oppmykning av vernet uten at det går utover verneverdiene.

Meldingen bør også gjennomgå konsesjonsvilkårene vedrørende reguleringsbestemmelser om minstevannstand, minstevannføring og magasinifilling i

det norske vannkraftsystemet, samt se på mulighetene for å innføre nye krav til minste fyllingsgrad i magasinene ut fra forsynings- og sikkerhetsmessige årsaker.

Man bør også utrede og vurdere muligheten for å øke grensen for konsesjonsbehandling av småkraftverk i vernede vassdrag fra 1 til 3 MW installert kapasitet, samt å ikke stille krav til begrensninger på bruk av middelvannføring i slike kraftverk dersom ikke allmenne interesser og det biologiske mangfold berøres i vesentlig grad.

Forslagsstillerne mener meldingen må ta en ny vurdering av avslåtte, tilbaketrunkne eller reduserte kraftutbygginger som Svartisen, Øvre Otta, Sauda og Vefsna.

Forslagsstillerne viser til seniorrådgiver Haakon Thaulow i Norsk institutt for vannforskning (NIVA), som i Teknisk Ukeblad på nett den 19. mai 2008 hevder at ny kunnskap om vassdragsreguleringer og miljø må føre til at gamle vannkraftplaner må vurderes på ny, inkludert prosjektmuligheter i de eldste verneplanene. I Teknisk Ukeblad på nett 20. mai 2008 hevder Are Tomasgard, spesialrådgiver i LO-forbundet Industri Energi, at Norge kunne bygd ut minst 50 TWh i ny vannkraftproduksjon uten synlige endringer i naturlandskapet. Mange eksperter er riktignok usikre på om de støtter et så høyt anslag.

Dersom Regjeringen er i nærheten av å realisere sin "visjon" om storstilt utbygging av havvindmøller, vil det kreve enorme mengder ny reguleringskraft i form av ny vannkraft. Hvis ikke vil store mengder uforutsigbar kraftproduksjon gjøre det nær sagt umulig for en systemoperatør å sikre balanse i nettet uten at man lar gass- og kullkraftverk svive på tomgang i perioder med mye vind til havs.

Bare den siste måneden har flere aktuelle saker minnet oss på behovet for en fullstendig gjennomgang av målsettinger og virkemiddel for vannkraften. På sine nettsider konstaterer Energibedriftenes landsforening (EBL) at det fremdeles er mindre lønnsomt enn før å investere i vannkraft. Teknisk Ukeblad kunne melde 19. mai 2008 at: "Vi kan ikke ha noen hellige kuer, heller ikke i vannkraften. Vannkraftproduksjonen bør økes." Det mener Haakon Thaulow i NIVA. "Politikerne må vurdere å øke taket på samlet vannkraftproduksjon", ifølge Thaulow.

Fædrelandsvennen meldte 28. mai 2008 at Otra Kraft dropper utbygging av Brokke nord og sør som kunne gitt strøm til 8 000 boliger. Grunnen er høye byggepriser og økt skatt. Avisen Driva meldte 29. mai 2008 at kommunestyret i Sunndal vedtok å be Regjeringa "snarest legge fram planer for hvordan Hydro Sunndal kan få tilgang på mer kraft. Samtidig vil politikerne at de nasjonale verneplanene for vassdrag blir revidert." Avisen viser til at "en utbygging av Aura-vassdraget, som delvis er vernet, vil kunne gi 700 GWh ekstra produsert kraft, halvparten av det

ekstra kraftbehovet Hydro Sunndal har, om selskapet skal bygge ny produksjonshall og utvide produksjonen vesentlig." NRK Sogn og Fjordane meldte 7. mai 2008 at formannskapet i Stryn ønsket en utbygging av Strynevassdraget, og at det "kan vere med å førebyggje problemstillinga med oppvarming og klimaet." Adresseavisen meldte 2. juni 2008 at "Oppgradering av eksisterende vannkraftverk kan gi like mye ny kraft som utbygging av vindkraft." Stavanger Aftenblad meldte derimot 16. mai 2008 at "Planen om å bygge ut Jørpelandselva står nå i fare." Årsaken er Regjeringens skatteskjerpelse overfor vannkraften fra høsten 2007, og hvor snuoperasjonen i revidert budsjett ikke var tilstrekkelig til å rette opp skaden.

Forslagsstillerne viser også til uttalelser i VG 8. juni 2008 fra Kåre Willoch, hvor han tar til orde for en ny gjennomgang av vannkraftpolitikken. "Ny teknologi gjør at vannkraft kan bygges ut langt mer skånsomt enn før" sa Willoch til VG.

Påfølgende dag får Willochs utspill betydelig støtte fra rød-grønne politikere. "Det er fornuftig å se på om det finnes flere vassdrag der vi kan utnytte kraften på en skånsom måte. Vi kan ikke være så firkantet at vi sier nei til alt, når vi har en så stor klimautfordring", sier Oslo Arbeiderpartis leder, stortingsrepresentant Jan Bøhler, til VG. "Motstanden mot mer vannkraft er merkelig, det er miljømessig hykleri å ikke bruke den reneste og mest effektive energiformen vi har", sier Bøhler. I samme artikkel sier stortingsrepresentant Per Rune Henriksen "Det finnes mange måter å bygge ut ny kraft på, uten å måtte gjøre så store naturinngrep som man måtte tidligere", og ønsker Willoch velkommen etter. "Det som er lagt dødt av utbygginger, bør vurderes på nytt.

Det ble gjort ut fra datidens teknologi. Når ny teknologi gir rom for utbygging som ivaretar miljøet, må vi vurdere det med tanke på den kraftsituasjonen vi har", sier fylkesleder Jon Ole Aspli i Møre og Romsdal Arbeiderparti til VG. Leder i Nordland Arbeiderparti, Gunnar Skjellvik, sier til VG: "Det er mer enn nok som er vernet her hos oss, i enkelte kommuner 70 pst. av vassdragene. Vi kan ikke ha automatikk i å si nei til nye utbygginger, vi er et stort fylke, og det er mange steder vi kunne ha bygget ut uten store naturinngrep."

Potensialet for vannkraft er stort, slik også rød-grønne politikere bekrefter, men vannkraftsatsingen krever at Stortinget meisler ut en ny kurs. Etter mange år med redusert satsing på vannkraft, samtidig som kraftbehovet har økt og ønsket om CO₂-fri kraft er sentralt i energipolitikken, bør Stortinget ta en grundig diskusjon om målsettinger og virkemidler innenfor vannkraften. Det er et paradoks at man i vannkraftnasjonen Norge har tallfestede mål for vindkraft, bioenergi, fjernvarme og energieffektivisering/-omlegging, men ingen tallfestede mål for vannkraft.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremme en stortingsmelding om norsk vannkraftpolitikk.

16. juni 2008

